

Robert Reczkowski

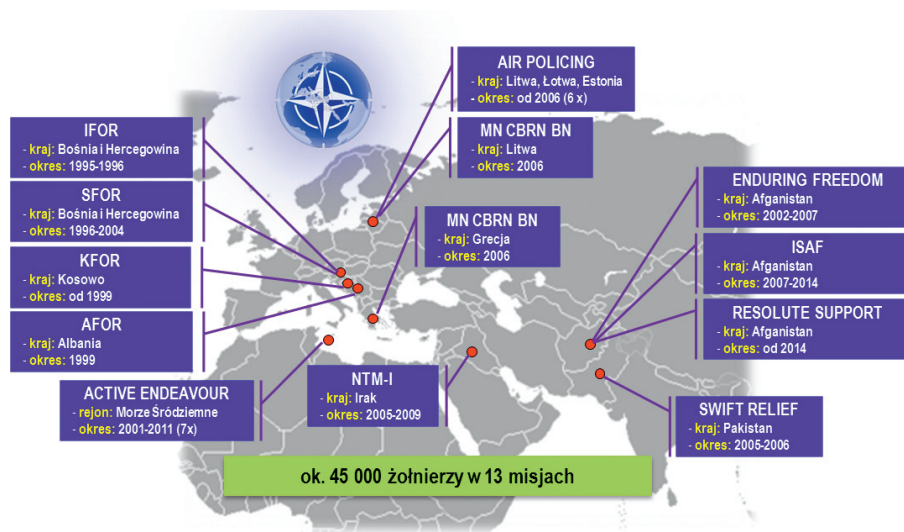
Doświadczenia z udziału Sił Zbrojnych RP w misjach i operacjach NATO

Streszczenie: Udział SZ RP w misjach i operacjach zagranicznych jest ważnym instrumentem polityki bezpieczeństwa państwa, jak i polityki zagranicznej. Jednocześnie udział ten jest cennym źródłem nowych doświadczeń umożliwiających poprawę istniejących i pozyskiwanie nowych zdolności operacyjnych SZ RP. Jest to szczególnie ważne w kontekście zdolności reagowania kryzysowego i prowadzenia operacji w środowisku asymetrii potencjałów stron. W związku z tym, w świetle potencjalnych wyzwań współczesnego środowiska bezpieczeństwa, celem niniejszego artykułu jest przedstawienie w uogólnionej formie doświadczeń przede wszystkim poziomu polityczno-wojskowego z udziału SZ RP w sojuszniczych misjach i operacjach, które w opinii autora stanowią wartość dodaną w zachodzących aktualnie procesach profesjonalizacji i transformacji polskiej armii oraz jej integracji w ramach Sojuszu.

Słowa kluczowe: Siły Zbrojne RP, misje i operacje NATO, doświadczenia SZ RP, Polska w NATO, polskie zobowiązania wojskowe.

Siły Zbrojne RP (SZ RP) realizują swoje konstytucyjne powinności w wielu silnie powiązanych i oddziałujących na siebie obszarach, których przeznaczenie, a także wzajemne relacje, mają zapewnić skuteczne i efektywne działanie armii w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Zdaniem autora misje i operacje poza granicami państwa

pod auspicjami NATO¹ są aktualnie jednym z najważniejszych źródeł umożliwiających doskonalenie istniejących i pozyskiwanie nowych zdolności przez SZ RP, jak również stanowią istotny instrument polityki bezpieczeństwa oraz polityki zagranicznej państwa.

Rysunek 1. Zaangażowanie SZ RP w misje i operacje NATO w latach 1995–2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji pozyskanych z Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych.

¹ Siły Zbrojne RP aktualnie (stan na 31.12.2015 r.) biorą udział w trzech operacjach sojusznicych: *Resolute Support Mission* (RSM) w Afganistanie, *Kosovo Force* (KFOR) w Kosowie oraz cyklicznie w operacji wojskowego nadzoru przestrzeni powietrznej państw bałtyckich (Litwy, Łotwy i Estonii) w ramach misji *Air Policing*. W dotychczasowych operacjach pod auspicjami Sojuszu i w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju, SZ RP wydzielały również komponenty wojskowe do operacji: *Enduring Freedom* i ISAF w Afganistanie; IFOR i SFOR na terytorium b. Jugosławii, AFOR w Albanii, okręty do operacji *Active Endeavour* monitorujące żeglugę w wyznaczonych akwenach Morza Śródziemnego oraz personel do: misji szkoleniowej w Iraku (NATO *Training Mission – Iraq*, NTM-I), Wielonarodowego Batalionu Obrony przed Bronią Masowego Rażenia (*Multinational CBRN Battalion*, MN CBRN BN) i pomocy inżynierskiej po trzęsieniu ziemi w Kaszmirze (hiszpańsko-polsko-włoski batalion w ramach sił odpowiedzi NATO).

Udział SZ RP w tego typu przedsięwzięciach, oprócz realizacji celów polityczno-narodowych oraz celów strategicznych, pozwala zdobywać doświadczenia odnoszące się w szczególności do zdolności reagowania kryzysowego oraz prowadzenia działań bojowych w warunkach asymetrii potencjałów stron i obejmujących takie czynniki, jak: wyszkolenie i jakość zasobów ludzkich oraz uzbrojenie i sprzęt wojskowy.

Mając powyższe na uwadze, celem niniejszego artykułu jest przedstawienie w uogólnionej formie doświadczeń poziomu polityczno-wojskowego z udziału SZ RP w sojuszniczych misjach i operacjach, które w opinii autora stanowią wartość dodaną w zachodzących aktualnie procesach profesjonalizacji i transformacji polskiej armii oraz jej integracji w ramach Sojuszu.

Warto w tym miejscu nadmienić, że pierwsze doświadczenia w operacjach poza granicami państwa SZ RP uzyskały dzięki udziałowi obserwatorów i kontyngentów wojskowych w misjach pokojowych pod błękitną flagą Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Pierwsze misje ONZ, tzw. misje pierwszej generacji, były realizowane na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych (KNZ), rozdz. VI „Pokojowe Rozwiązywanie Sporów”. Kolejna generacja misji ONZ, z zaangażowaniem kontyngentów wojskowych, była i jest realizowana na podstawie zapisów ujętych w KNZ, rozdz. VII „Działania w związku z zagrożeniem pokoju, pogwałceniem pokoju, a także aktami agresji”². W ten sposób zaznaczył się podział na dwa zasadnicze typy misji: misje monitorujące implementowanie porozumień pokojowych, zawartych przez strony konfliktu (UNDOF³, UNIFIL⁴, UNOMIG⁵), oraz misje utrzymania i wymuszania pokoju (ang. *peacekeeping*, *peaceenforcement*)⁶. Doświadczenia uzyskane

² Zob. *Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z 15.10.1945 r.*, Dz. U. 1947, nr 23, poz. 90.

³ UNDOF – *United Nations Disengagement Observer Forces*.

⁴ UNIFIL – *United Nations Interim Force in Lebanon*.

⁵ UNOMIG – *United Nations Observer Mission in Georgia*.

⁶ Zob. G. Ciechanowski, *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953–1989*, Toruń 2009; J. Markowski, *Polacy*

przez SZ RP w toku tych operacji dotyczyły zasadniczo przyswojenia procedur sztabowych przez dowództwa i sztaby oraz uzyskania przez dużą część kadry SZ RP umiejętności posługiwania się językiem angielskim. Ten kapitał okazał się później bardzo pomocny w procesie osiągnięcia członkostwa w NATO, a przede wszystkim w realizacji zadań przez PKW w ramach operacji prowadzonych przez Sojusz.

Diametralnie odmiennego rodzaju oraz najbardziej wartościowe są doświadczenia z udziału kontyngentów i jednostek SZ RP w operacjach prowadzonych przez NATO. W okresie osiągnięcia przez Polskę członkostwa w NATO⁷, mowa tu głównie o operacjach na Bałkanach, potwierdzone zostały możliwości SZ RP w zakresie szybkiej transformacji i osiągnięcia standardów kompatybilności z innymi armiami Sojuszu Północnoatlantyckiego. W tym czasie istotny wpływ na doświadczenia SZ RP wywarła służba PKW w strukturach dywizji i sektorów amerykańskich w operacjach w Bośni i Hercegowinie oraz Kosowie. Dużo pozytywnych doświadczeń w zakresie tworzenia i funkcjonowania pododdziałów wielonarodowych i wielonarodowej logistyki początkowo dostarczyła bezpośrednia współpraca z państwami nordyckimi w ramach najpierw Nordycko-Polskiej Brygady, a następnie Nordycko-Polskiej Grupy Bojowej. W tym czasie SZ RP były jednak bardziej stroną „biorcą doświadczeń i pomocy” od armii Sojuszu, w szerokim i pozytywnym tego słowa znaczeniu. Natomiast w warunkach członkostwa Polski w NATO uczestnictwo w operacjach poza granicami państwa można uznać za kolejną generację misji. Misja PKW w ramach wielonarodowych formacji w Iraku oraz Afganistanie obejmowała w pierwszym etapie zadania

w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1994.

⁷ Udział Polski w programie „Partnerstwo dla Pokoju” (ang. *Partnership for Peace*, PfP), który był odpowiedzią na zgłaszaną od 1990 r. przez kraje Europy Środkowo-Wschodniej gotowość wstąpienia do NATO. Program określał szczególnie rodzaj stosunków łączących państwa członkowskie NATO z krajami aspirującymi do tego miana, a także mechanizm współpracy tychże państw w zakresie ładu, bezpieczeństwa oraz stabilizacji w Europie. Por. D. Kozerański, *Polskie kontyngenty wojskowe w operacjach pokojowych (1973–1999)*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2005, nr 1.

stabilizacyjne, odbudowy zniszczonych systemów państwowych oraz przeciwdziałania zbrojnym ugrupowaniom zwalczającym nowo powstające struktury państwowe. W drugim etapie – zadania szkolenia narodowych SZ w rejonie operacji. To zupełnie inne doświadczenia, zdobywane w warunkach odmiennych (asymetrycznych) realiów operacyjnych, technologicznych i kulturowych oraz kompleksowego podejścia do rozwiązywania problemów w rejonach kryzysowych. Należy w tym miejscu podkreślić, że charakter działania SZ RP w operacjach poza granicami państwa, nawet w ramach jednej operacji, podlega ewolucyjnym zmianom, wynikającym głównie ze zmian w środowisku bezpieczeństwa i zmian sytuacji bezpieczeństwa na danym teatrze działań. Przykładem tego stanu rzeczy może być udział SZ RP w operacji w Iraku, gdzie Polska podjęła nowe, jeszcze większe wyzwanie, jakim było przyjęcie odpowiedzialności za Wielonarodową Dywizję Centrum-Południe (ang. *Multinational Division Central-South*, MDCS)⁸.

Jak zatem widać, już na podstawie powyższego można wysunąć tezę, że wspólnym mianownikiem wszystkich doświadczeń zdobywanych przez SZ RP w ramach misji i operacji pod auspicjami NATO, oprócz rosnącego prestiżu państwa, przekładającego się na konkretne pozytywne osiągnięcia w sferze polityki, jest ich bezpośredni wpływ na proces rozwoju SZ RP⁹. W każdym razie SZ RP oprócz zdobycia ogromnego doświadczenia zaczęły ewoluować w kierunku nowoczesnych SZ na miarę XXI w., a wyznacznikami tej ewolucji stały się m.in. procesy: profesjonalizacji SZ RP, modernizacji technicznej SZ RP czy doskonalenia procesu szkolenia w SZ RP. Procesy te spowodowały głębokie zmiany ilościowo-jakościowe w całych SZ RP, a w szczególności w obszarze dowodzenia i kierowania ogniem (nowe systemy dowodzenia i kierowania ogniem), rozpoznania (nowoczesne środki rozpoznania obrazowego), rażenia ogniowego (nowoczesne

⁸ Zob. m.in. Z. Moszumański, Z. Palski, *Wojsko Polskie w Iraku. Historia i współczesność*, Warszawa 2003; J. Czaputowicz, *Zaangażowanie w Iraku a polska polityka europejska*, „Polska w Europie” 2004, nr 3.

⁹ Zob. *Operacje pokojowe i antyterrorystyczne w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego w latach 1948–2004*, red. D. Kozerański, Toruń 2006.

środki ogniowe) oraz ochrony i obrony wojsk (nowoczesna obrona przeciwminowa czy indywidualny system walki pk. TYTAN).

Analiza literatury przedmiotu, doświadczenia własne autora oraz aktywna obserwacja zaangażowania Polski w procesy stabilizowania środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego pozwalają stwierdzić, że doświadczenia z udziału SZ RP w misjach i operacjach NATO, realizowanych przez polskie kontyngenty lub jednostki wojskowe, są bardzo bogate i kompleksowe. Ich charakter wynika przede wszystkim z typu misji, której podstawą z reguły był (jest) mandat udzielony przez Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (RB ONZ). Ponadto doświadczenia te są bardzo zróżnicowane, gdyż wynikają z zadań oraz ze struktury narodowego udziału w danej operacji (misji) – czy to samodzielnego udziału Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW), czy też w ramach sił wielonarodowych, a także roli Polski w tej międzynarodowej strukturze (np. *Lead Nation* – państwo wiodące, *Framework Nation* – państwo ramowe).

W związku z powyższym, w niniejszym artykule, doświadczenia poziomu polityczno-wojskowego związane z udziałem SZ RP w sojusznicznych misjach i operacjach przedstawiono w formie wniosków ogólnych z podziałem na obszary:

1. Interoperacyjności w ramach NATO;
2. Zabezpieczenia logistycznego;
3. Modernizacji technicznej oraz ochrony wojsk własnych (ang. *Force Protection*);
4. Szkolenia wojsk;
5. Realizacji procesu wycofania sił i środków z obszaru operacji (ang. *Redeployment from Operations*);
6. Determinantów rozwoju SZ RP w kontekście przyszłych działań połączonych.

Interoperacyjność w ramach NATO

Współdziałanie w środowisku międzynarodowym w dużym stopniu potwierdziło kompatybilność polskiego systemu dowodzenia z innymi systemami funkcjonującymi w NATO. Ważne z punktu

widzenia wojska jest to, że udział w misjach i operacjach poza granicami państwa umożliwia systematyczne doskonalenie procedur współdziałania w ramach układu koalicyjnego w realnych warunkach pola walki. Wpływa on zarówno na rozwój taktyki i technik użycia sił, a także doskonalenie procedur działania, w tym procesu dowodzenia, co umożliwi rozwijanie szeroko rozumianej interoperacyjności. Pozwala to również na gruntowną weryfikację właściwego poziomu przygotowania merytorycznego wyższej kadry dowódczej SZ RP i jej zdolności do efektywnego kierowania w międzynarodowym środowisku, w warunkach realnej operacji, w całym jej spektrum, począwszy od działań dyplomatycznych do *stricto* operacyjnych. Jednocześnie dokonuje się weryfikacji przygotowania zawodowego dowódców na niższych poziomach dowodzenia w zakresie realizacji przydzielonych zadań w czasie misji. Każda taka ocena bezpośrednio przekłada się na wykorzystanie doświadczeń na kolejnych etapach misji.

Udział w misjach i operacjach poza granicami państwa przyczynia się także do wzrostu poziomu wykształcenia indywidualnego, w szczególności w zakresie:

- dowodzenia pododdziałami w warunkach bojowych,
- funkcjonowania w środowisku koalicyjnym,
- zachowania w warunkach bojowych,
- funkcjonowania systemu dowodzenia, rozpoznania itp., w warunkach sieciocentryczności pola walki (rysunek 2),
- umiejętności oceny sytuacji w czasie rzeczywistym,
- przetrwania i ochrony wojsk.

Udział w operacjach Sojuszu Komponentów SZ RP spowodował również wzrost zdolności operacyjnych poszczególnych rodzajów wojsk, np. Wojsk Specjalnych, które poprzez skuteczną realizację zadań na poziomie operacyjnym w warunkach bojowych przyczyniły się do osiągnięcia przez Polskę statusu państwa ramowego, zdolnego do dowodzenia sojuszniczymi operacjami specjalnymi. Dynamiczny rozwój zdolności tych wojsk ma również swoje odzwierciedlenie w powierzeniu im dowodzenia sojuszniczym komponentem operacji specjalnych w ramach dyżuru Sił Odpowiedzi NATO (ang. *NATO Response Forces – NRF*) w 2015 r.

Sieciocentryczna Platforma Teleinformatyczna JAŚMIN

- unikalny System Systemów w zakresie wsparcia dowodzenia i łączności

Rysunek 2. Schemat Sieciocentrycznej Platformy Teleinformatycznej (SPT) C4ISR* JAŚMIN

* C4ISR – Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance. Por. AAP-6 (2014) PL – Słownik terminów i definicji NATO.

Źródło: TELDAT, http://www.teldat.com.pl/produkty/system_jasmin.html, 29.12.2014.

Zabezpieczenie logistyczne

Podobnie jak w przypadku systemów dowodzenia udział w misjach i operacjach NATO pozwolił na wzrost tzw. interoperacyjności logistycznej z innymi państwami Sojuszu. Konsekwencją tej współpracy jest znacząca redukcja naszego wysiłku logistycznego. Oprócz wymiaru ekonomicznego przynosi ona także korzyści w postaci gromadzenia doświadczeń z funkcjonowania w środowisku logistycznym NATO. Do najbardziej wymownych przykładów w tym zakresie należą programy: *Strategic Airlift Capability* (SAC) i *Strategic Airlift Interim Solution* (SALIS), które znacznie zwiększają zdolność SZ RP w obszarze przerzutu i mobilności wojsk.

Zaangażowanie państwa polskiego w misje i operacje poza granicami państwa wzmocniło również jakość funkcjonowania zabezpieczenia logistycznego SZ RP poprzez poprawę stopnia wyszkolenia personelu logistycznego zdobywającego doświadczenia, jakie nie są możliwe do osiągnięcia w warunkach krajowych. Pozytywnie wpłynęło także na zmiany w systemie obsługowo-remontowym, które polegają m.in. na wprowadzeniu dodatkowych grup obsługowych oraz na zastosowaniu serwisu producenta. Jednocześnie usprawniono zabezpieczenie systemu eksploatacji techniki bojowej na odległym teatrze działań, w tym techniki lotniczej w trudnych warunkach klimatycznych. Ważnym doświadczeniem jest również konteneryzacja logistyki.

Zdecydowanej poprawie uległy także warunki bytowe żołnierzy, dzięki kwaterowaniu stanu osobowego w klimatyzowanych kontenerach, wykorzystywaniu kontenerowych suszarni czy punktów wydawania posiłków itp. Do ambitnych działań możemy również zaliczyć skierowanie na teatry działań i utrzymanie wojskowego szpitala polowego, przystosowanego do zabiegów chirurgicznych ratujących życie i krótkotrwałego leczenia¹⁰.

¹⁰ Zob. szerzej: *Doświadczenia z zaangażowania Polski w operacje wojskowe w Islamskiej Republice Afganistanu w latach 2002–2014 (projekt studyjny)*, red. R. Reczkowski, CDiS SZ, Bydgoszcz 2015.

Modernizacja techniczna i ochrona wojsk własnych

Zebrane wnioski i doświadczenia w znaczny sposób ułatwiają również określanie wymagań stawianych nowym typom sprzętu wprowadzanego do uzbrojenia SZ RP. Wzrost aktywności w obszarze modernizacji technicznej pozwala m.in. na:

- kontynuację w SZ RP procesu inicjującego zasadniczą zmianę charakteru sił zbrojnych, z ciężkiego na bardziej mobilny, z dobrze rozwiniętymi i zdolnymi do przerzutu komponent-

Fotografia 1. Pojazd o zwiększonej odporności na improwizowane ładunki wybuchowe typu MRAP użytkowany przez PKW w Afganistanie na podstawie umowy ACSA*

* ACSA (ang. *Acquisition and Cross-Servicing Agreement*) – dwustronne porozumienie regulujące warunki współpracy logistycznej między SZ RP a SZ USA. Opisuje m.in. sposób składania zapotrzebowania na usługi bądź sprzęt, udzielania wsparcia oraz finansowania poszczególnych projektów. Przypis – autor.

Źródło: Archiwum autora.

tami: lekkim i średnim, wyposażonymi w samochody wysokiej mobilności i kołowe transportery opancerzone,

- tworzenie systemów sieciocentrycznych i łączności satelitarnej z możliwością posiadania terminali satelitarnych i identyfikacji bojowej na szczeblu batalionu,
- wzrost skuteczności rażenia wszystkich rodzajów sił zbrojnych dzięki nowym zdolnościom systemu rozpoznania oraz pozyskanie bezzałogowych środków rozpoznawczych (BŚR), a także podniesienie poziomu bezpieczeństwa w ramach ochrony wojsk własnych,
- kontynuację działań w zakresie pozyskiwania nowoczesnego sprzętu wojskowego opartego na najnowszych technologiach wraz z ich transferem do rodzimego przemysłu zbrojeniowego oraz unifikacja dotychczasowego sprzętu wojskowego.

Odmienny charakter zagrożeń związanych z asymetrią prowadzonych działań, jak również ciągła ewolucja taktyki działania rebeliantów znalazły odzwierciedlenie również w zmianach dokonywanych w obszarze ochrony wojsk własnych. Zdolność do przetrwania wojsk podwyższono m.in. przez wyposażenie SZ RP w nowy sprzęt bojowy (realizacja programu KTO¹¹ ROSOMAK), pojazdy opancerzone o zwiększonej odporności na improwizowane ładunki wybuchowe (MRAP¹², M-ATV¹³) czy nowoczesne indywidualne wyposażenie żołnierza (realizacja programu TYTAN¹⁴). Ważne w tym względzie jest to, że wyposażenie i sprzęt wojskowy sprawdzany jest w ekstremalnych warunkach klimatycznych warunkujących jego modernizację lub wycofanie i zastąpienie nowym.

¹¹ KTO – kołowy transporter opancerzony. Przepis – autor.

¹² MRAP (ang. *Mine Resistant Ambush Protected*) – grupa wojskowych pojazdów opancerzonych o zwiększonej odporności na miny i ataki z zasadzki. Przepis – autor.

¹³ M-ATV (ang. *MRAP All Terrain Vehicle*) – klasa opancerzonych samochodów patrolowych dedykowana wszystkim rodzajom sił zbrojnych. Przepis – autor.

¹⁴ Indywidualny system walki „Tytan” – program operacyjny SZ RP mający na celu stworzenie żołnierza XXI w. (ang. *Land Warrior*). Program w realizacji od 2007 r. Przepis – autor.

Szkolenie wojsk

Udział SZ RP w misjach i operacjach NATO spowodował również umocnienie trendu rozwijającego się już od czasu operacji *Iraqi Freedom*, zgodnie z którym system szkolenia SZ RP ukierunkowany jest zarówno na zadania realizowane podczas operacji w ramach Art. 5. Traktatu Waszyngtońskiego, jak i operacji reagowania kryzysowego (w tym wsparcia pokoju). Zasadniczym jednak celem cyklu szkoleniowego jest przygotowanie pododdziałów planowanych do użycia w operacji w warunkach jak najbardziej zbliżonych do sytuacji rzeczywistej. Szkolenie w kraju ukierunkowane jest na prowadzenie działań połączonych, zwłaszcza komponentu lądowego i powietrznego, w których ten ostatni służy wsparciu i zabezpieczeniu działań w rejonie operacji. Dzięki temu możemy obserwować, jak powstaje świadomość integracji działań powietrznych i lądowych w przyszłej operacji połączonej.

Ponadto udział polskiego personelu wojskowego w misjach poza granicami państwa umożliwi uczestniczenie żołnierzy w różnorodnych kursach, szkoleniach za granicą czy w sojuszniczych ćwiczeniach wojskowych w ramach przygotowania do realizacji zadań na teatrze działań. Ma to przede wszystkim bezpośrednie przełożenie na implementację procedur działania NATO, co w znacznej mierze wpływa też na prawidłowe współdziałanie z sojusznikami.

Na etapie przechodzenia od działań wymuszania pokoju do działań stabilizacyjnych i odbudowy niezbędne jest zaangażowanie specjalistów cywilnych. W związku z tym w procesie przygotowywania misji konieczne jest również uwzględnianie szkolenia tych specjalistów. Jednocześnie cechą charakterystyczną w trakcie prowadzenia operacji w okresie stabilizacji jest obecność organizacji pozarządowych. Dlatego też w procesie kształcenia oficerów sztabów i dowództw oraz specjalistów współpracy cywilno-wojskowej (ang. *Civil-Military Cooperation* – CIMIC) należy uwzględnić problematykę współdziałania z tymi podmiotami.

Specyfiką misji stabilizacyjnych (Kosowo, Irak, Afganistan) było płynne przejście od fazy stabilizacji do fazy rekonstrukcji. W szkoleniu dowództw i sztabów w module programowym poświęconym

szkoleniu zorientowanym na misje (ang. *Mission Oriented Training*) istniała więc również potrzeba uwzględnienia bloku tematycznego dotyczącego realizacji funkcji administracyjnych z uwzględnieniem przepisów prawa międzynarodowego.

Proces wycofania sił i środków z obszaru operacji

Wielokrotny udział wydzielonych komponentów SZ RP w operacjach poza granicami państwa wiąże się nie tylko z koniecznością planowania i bieżącej koordynacji działań na teatrze, ale także z organizacją sprawnego i bezkolizyjnego procesu strategicznego przemieszczania się do i z teatru działań. Wnioski z tego obszaru są konsekwentnie wprowadzane w życie tak, aby w przyszłości można było uniknąć trudności, jak również mieć pewność co do mobilności jednostek wojskowych, zarówno w przypadku działań na terytorium kraju, jak i poza jego granicami. Najważniejsze z nich dotyczą:

- uzyskania zgody władz państwa/państw na przejazd konwojów wojskowych oraz zawarcia stosownych porozumień międzynarodowych, w których określane są warunki tranzytu powrotnego obejmującego żołnierzy i sprzęt wojskowy, a także ewentualnych umów z przewoźnikiem (niezbędne do terminowej realizacji transportu wojsk);
- przygotowania dokumentów określających specyfikację ilościową i schemat czasowy procesu na poziomie narodowym. Ich terminowe opracowanie i zatwierdzenie przez odpowiedzialne podmioty pozwoli na realizację transportu polskich sił z rejonu misji zgodnie z planem;
- zaplanowania kilku wariantów transportu powrotnego z uwzględnieniem różnych dróg przemieszczenia (lądowa, morska lub powietrzna). Istotne jest to z uwagi na różnorodność obszarów, w których komponenty SZ RP realizowały swoje zadania oraz zmieniające się uwarunkowania polityczne w regionach stacjonowania polskich sił, a także panujące tam warunki geograficzno-klimatyczne;

- uwzględnienia elementu finansowego w planowaniu przedsięwzięcia. W tej sytuacji, z co najmniej rocznym wyprzedzeniem, należy dokonywać dokładnej analizy i weryfikacji ilości oraz rodzaju sprzętu przewidzianego do przewozu oraz dostosowania środków transportowych do określonych potrzeb.

Determinanty rozwoju SZ RP w kontekście przyszłych działań połączonych

Zebrane wnioski i doświadczenia w zakresie prowadzenia wielonarodowych operacji połączonych (Irak, Afganistan) wpływają pozytywnie nie tylko na określenie sposobu przygotowania wielonarodowych sił, ale również umożliwiają wypracowanie niezbędnych mechanizmów w celu sprawnego ich funkcjonowania w środowisku bezpieczeństwa. Wymuszają także przyjęcie takiego trybu działania, który umożliwiłby szybką transformację lub połączenie różnych zdolności w ramach sił połączonych we wszystkich obszarach operacji, bez względu na granice geograficzne czy relacje lub powiązania organizacyjne. Te swoiste sieci składające się z sił militarnych i partnerów niemilitarnych, zdaniem autora, będą formować się, ewoluować, rozvíazywać i ponownie formować w różnych konfiguracjach, w czasie i przestrzeni w sposób bardziej elastyczny niż obecne siły połączone.

Analiza zebranych doświadczeń z tego obszaru wskazuje, że istotą sił połączonych obecnie i w przyszłości będzie łączenie unikalnych zdolności poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, w celu zademonstrowania i utrzymania dominującej potęgi militarnej. Tworzenie takich zgrupowań wojskowych było, jest i będzie nierozzerwalnie związane z charakterem prowadzonych działań, czyli operacjami połączonymi. Uwzględniając m.in. powyższe tezy, SZ RP z dniem 1 stycznia 2014 r. przeszły na nowe struktury dowodzenia¹⁵ i kierowania siłami zbrojnymi.

¹⁵ Między innymi z czterech dowództw Rodzajów Sił Zbrojnych (Dowództwo: Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej, Wojsk Specjalnych) utworzono jedno – Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych. Przyp. – autor.

Ponadto, jak wynika z zebranych wniosków i doświadczeń, w celu lepszego przygotowania do operacji oraz określenia przyszłych wymagań wobec sił zbrojnych, istotne staje się przyjęcie hipotetycznych scenariuszy planistycznych, a następnie – za pomocą odpowiednich modułów kalkulacyjnych – określenie potrzeb, które będą generować odpowiednie wymagania. Takie przyjęcie założeń będzie miało na celu eliminację niedociągnięć oraz wdrożenie i rozszerzenie stosowania idei wielonarodowych sił połączonych posiadających tzw. moc rozstrzygającą.

Zmiany środowiska bezpieczeństwa, w tym potencjalne zagrożenia i wyzwania, wpływają na podejście do procesu planowania. Istotnym elementem takiego trendu będzie np. świadomość sytuacyjna środowiska. Należy zauważyć, że często brak precyzyjnego zdefiniowania środowiska prowadzonych działań skutkowało niedostosowaniem sił i środków do zdolności oraz celów prowadzonej operacji. Błędne założenia do planowania spowodowały niedobory w siłach głównych oraz zdolnościach sił specjalnych. Jednocześnie nie posiadano zdolności do przeciwdziałania rebeliom, rozwijania narodowych sił bezpieczeństwa, odbudowy i rozwoju oraz budowy międzynarodowych zdolności¹⁶.

Operacje prowadzone na szeroką skalę w dynamicznych środowiskach operacyjnych wymagają również ścisłej integracji sił głównych z siłami specjalnymi. Istotnego znaczenia nabierają tutaj umiejętności prowadzenia działań w cyberprzestrzeni oraz szeroko rozumianej działalności rozpoznawczej, z jednoczesnym uwzględnieniem nowych sposobów walki oraz nowych partnerów. Celem nadrzędnym takiej działalności będzie osiągnięcie wyższych poziomów skuteczności działań będących reakcją na najbardziej prawdopodobne zagrożenia. Dotychczas działania sił specjalnych w operacjach były traktowane w większości jako działania oddzielne, z innymi zadaniami i wysiłkiem w stosunku do sił głównych, co uniemożliwiało skuteczną koordynację. Jednocześnie integracja sił specjalnych wymagała

¹⁶ Por. *Capstone Concept for Joint Operations (CCJO): Joint Force 2020*, Joint Chiefs of Staff, 10 September 2012.

nowego spojrzenia w zakresie ich użycia, współdziałania, wymiany informacji oraz stosowanych taktyk i procedur działania.

Przeprowadzona analiza współczesnych konfliktów zbrojnych oraz doświadczeń z udziału w sojuszniczych misjach i operacjach wskazuje również, że w nadchodzących latach znaczącą rolę odgrywać będzie społeczeństwo informacyjne i jego wpływ na prowadzenie działań operacyjnych. Zdaniem autora w Sojuszu, jak również w SZ RP, nadal zbyt mało uwagi poświęca się m.in. znaczeniu walki informacyjnej (np. działania Rosji na Ukrainie) na wszystkich poziomach dowodzenia. Zaobserwowano również brak skuteczności w dostosowaniu narracji do celów i pożądanego stanu końcowego operacji np. poprzez brak umiejętności całościowego zrozumienia roli informacji w prowadzonych operacjach (np. *Operation Unified Protector – OUP* w Libii). Przyjęta w OUP strategia komunikacji w większości była niewystarczająca i wymagała skoordynowanych, połączonych wysiłków wszystkich uczestników prowadzonej operacji.

Zgromadzone wnioski i doświadczenia ze współczesnych konfliktów zbrojnych również w oczywisty sposób wskazują, że przeciwnik oraz zagrożenia tracą swoją wyrazistość. Jednakże nadal kwestią zasadniczą pozostanie ich wpływ na świadomość społeczną. Walka informacyjna, a w tym uzyskanie i utrzymanie wsparcia opinii publicznej, będą odgrywać coraz większą rolę w każdym konflikcie. Co więcej, przyszłe konflikty będą miały charakter hybrydowy (patrz: konflikt na Ukrainie). Hybrydowość nie jest jedynie synonimem działań nieregularnych czy stabilizacyjnych. Dotyczy to przede wszystkim totalnej zmiany świadomości przeciwnika, który nie zawaha się użyć całej gamy technik i taktyk asymetrycznych. Potwierdzeniem tego są m.in. pozyskane doświadczenia z operacji w Afganistanie, gdzie okazało się, że nie jest możliwe prowadzenie działań operacyjnych na warunkach NATO, ponieważ przeciwnik bardzo szybko dopasowuje się do nowej sytuacji. Natomiast wiara w posiadanie przewagi technologicznej i brak potrzeb zaangażowania większych sił stała się iluzją.

Przyszłościowe, wielonarodowe operacje połączone będą stanowiły również pewną formę promocji współpracy w ramach sił połączonych oraz szerokiej współpracy z partnerami tych sił w ramach prowadzo-

nych operacji (dużym zagrożeniem w tym aspekcie pozostają bariery wynikające z nieproporcjonalnego rozwoju zdolności operacyjnych państw członkowskich NATO). Zauważalna również będzie potrzeba ustanowienia i utrzymania jedności koalicji oraz podjęcia wysiłku w aspekcie konkurencyjnych interesów narodowych, kultur, zasobów, prowadzonej polityki oraz zachowania komunikacji na poziomie strategicznym¹⁷.

W wyniku analizy wniosków i doświadczeń z tego obszaru stwierdza się, że w większości przypadków tylko ministerstwa obrony były głównymi partnerami współpracy z międzynarodowymi siłami zbrojnymi, w ramach prowadzonych operacji. Zróżnicowane zasady, bariery językowe oraz liczne ograniczenia w zakresie zdolności do współpracy utrudniały prowadzenie skutecznych działań.

Ważnym obszarem w ramach prowadzonych operacji będzie także przekazywanie odpowiedzialności kolejnym siłom/organizacjom po osiągnięciu założonych celów. Doświadczenia irackie i afgańskie pokazują, że przejścia między poszczególnymi fazami operacji wymagało aprobaty i wsparcia politycznego rządów. Jednocześnie brakowało pełnego zrozumienia w tym zakresie na niższych szczeblach władzy i zaangażowania w ramach współdziałania w procesie planowania operacji. Przyjmowana struktura sił zbrojnych w prowadzonych operacjach z reguły była kwestionowana w odniesieniu do możliwości utrzymania równowagi w sektorze bezpieczeństwa, zarządzania oraz ich rozwoju w istniejących realiach politycznych. Również jedność wysiłku pomiędzy organizacjami międzynarodowymi, rządowymi oraz pozarządowymi nie była wystarczająca. Miało to bezpośrednie przełożenie na brak zrozumienia różnic kulturowych, roli i zadań tych organizacji oraz założonych celów operacji.

Zmiany zachodzące w środowisku bezpieczeństwa są także nierozzerwalnie związane z pojawianiem się asymetrycznych zagrożeń, a także ze zmianą charakteru już istniejących. Państwa sponsorskie w szerokim zakresie wykorzystywały i nadal wykorzystują pod-

¹⁷ Por. *Strategic Trends Programme. Future Operating Environment 2035*, First Edition, Ministry of Defence UK – Development, Concepts and Doctrine Centre, Swindon 2015.

mioty zastępcze (grupy terrorystyczne, kryminalistów, przestępców komputerowych, najemników) w ramach generowania wyzwań asymetrycznych oraz akceptowały ich działalność, udzielając im wszechstronnego wsparcia. Wymuszanie przestrzegania prawa oraz działalność organizacji pozamilitarnych stawały się kluczowym środkiem zwalczania podmiotów zastępczych. Jednocześnie siły główne nie posiadały stosownych narzędzi do szkolenia oraz wymiany informacji z tymi organizacjami pozamilitarnymi.

Innym wyzwaniem dla NATO, jak i SZ RP, jest działalność jednostek oraz małych grup posiadających zdolności dotychczas dostępne tylko dla państw. Dostęp tych elementów do współczesnych technologii i informacji może stanowić wielkie zagrożenie, z uwagi na możliwość prowadzenia przez nie działań destabilizacyjnych i destrukcyjnych¹⁸. Dostępność komercyjnych technologii w powiązaniu z przestępczością ponadnarodową oraz terroryzmem umożliwia grupom i pojedynczym uczestnikom wywieranie globalnego wpływu. Posiadanie efektywnych i mało nakładowych technik rażenia umożliwiło tym elementom rażenie celów o dużym znaczeniu strategiczno-operacyjnym, a dostępna technologia informatyczna ułatwiała prowadzenie efektywnej komunikacji i działań informacyjnych. Internet stał się narzędziem do rekrutowania najemników, zbierania środków finansowych, dowodzenia oraz koordynacji działań (np. działania tzw. Państwa Islamskiego w Syrii).

Podsumowanie

Niewątpliwie udział SZ RP w misjach i operacjach NATO pozwolił na zebranie przez naszą armię doświadczeń, których wartość – z punktu widzenia aktualnie zachodzących zmian systemowych w SZ RP – jest nie do przecenienia. Wieloletnie zaangażowanie Polski w mi-

¹⁸ Por. *Strategic Trends Programme. Global Strategic Trends – Out to 2045*, Fifth Edition, Ministry of Defence UK – Development, Concepts and Doctrine Centre, Swindon 2014; B. Pavel, P. Engelke, *Dynamic Stability. US Strategy for a World in Transition*, Atlantic Council, Washington D.C., April 2015.

sje i operacje prowadzone pod auspicjami NATO w opinii autora, jak i wielu ekspertów stosunków międzynarodowych, jest przede wszystkim wyrazem odpowiedzialności za sprawy międzynarodowe i bezpieczeństwo państwa. Ponadto w istotny sposób wpłynęło ono na integrację SZ RP w ramach Sojuszu, ich modernizację, w tym zwiększanie mobilności, pozyskiwanie nowoczesnego wyposażenia i uzbrojenia, a także tworzenie nowych koncepcji działań wojsk (działań połączonych) oraz struktur wojskowych pozwalających na efektywniejsze dowodzenie i wsparcie działań. Jednakże ze względu na specyfikę, skalę i charakter polskiego zaangażowania (wojskowe zaangażowanie Polski w misjach i operacjach NATO z reguły miało charakter jednorazowy, a w kilku przypadkach – długotrwały) jedynie część z tych doświadczeń i wniosków jest w pełni zbieżna z fundamentalnymi zadaniami SZ RP. Jednocześnie zaangażowanie to miało zawsze określone cele militarne oraz polityczne, które w mniejszym lub większym stopniu zostały osiągnięte¹⁹. Ważne jest również to, że dynamicznie zmieniające się środowisko bezpieczeństwa, w tym również w naszym regionie, wymagać będzie od Polski dalszego utrzymywania wizerunku solidarnego sojusznika w NATO oraz wiarygodnego partnera w relacjach dwustronnych. W tym celu powinniśmy na bieżąco analizować potrzeby i elastycznie reagować na pojawiające się nowe wyzwania w zakresie kolejnego udziału w operacjach i misjach międzynarodowych zarówno NATO, jak i UE, pomimo że wiele osób (w tym politycy, wojskowi, a także społeczeństwo) do tego typu zaangażowania odnosi się negatywnie.

¹⁹ Na przykład aktywny udział Polski w operacji wojskowej ISAF zdecydowanie wzmocnił naszą pozycję w NATO i pozwolił nam na skuteczniejsze wpływanie na decyzje dotyczące bezpieczeństwa naszego kraju. Świadczą o tym chociażby rezultaty korzystnego dla Polski wrześniowego szczytu NATO w Newport (2014). W dyskusjach sojuszniczych argument o naszym znaczącym udziale w ISAF okazał się bardzo skuteczny w uzgadnianiu korzystnych dla nas rozwiązań dotyczących wzmocnienia wschodniej flanki Sojuszu. Przep. – autor.

Bibliografia

- AAP-6 (2014) PL – *Słownik terminów i definicji NATO*.
- Ciechanowski G., *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953–1989*, Toruń 2009.
- Czaputowicz J., *Zaangażowanie w Iraku a polska polityka europejska*, „Polska w Europie” 2004, nr 3.
- Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z 15.10.1945 r.*, Dz. U. 1947, nr 23, poz. 90.
- Kozerawski D., *Polskie kontyngenty wojskowe w operacjach pokojowych (1973–1999)*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2005, nr 1.
- Markowski J., *Polacy w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ*, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1994.
- Operacje pokojowe i antyterrorystyczne w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego w latach 1948–2004*, red. D. Kozerawski, Toruń 2006.
- Palski Z., *Wojsko Polskie w Iraku. Historia i współczesność*, Warszawa 2003.
- Pavel B., Engelke P., *Dynamic Stability. US Strategy for a World in Transition*, Atlantic Council, Washington D.C., April 2015.
- Reczkowski R. (red.), *Doświadczenia z zaangażowania Polski w operacje wojskowe w Islamskiej Republice Afganistanu w latach 2002–2014 (projekt studyjny)*, CDiS SZ, Bydgoszcz 2015.
- Strategic Trends Programme. Future Operating Environment 2035*, First Edition, Ministry of Defence UK – Development, Concepts and Doctrine Centre, Swindon 2015.
- Strategic Trends Programme. Global Strategic Trends – Out to 2045*, Fifth Edition, Ministry of Defence UK – Development, Concepts and Doctrine Centre, Swindon 2014.
- TELDAT, http://www.teldat.com.pl/produkty/system_jasmin.html, 29.12.2014.

Polish Armed Forces Lessons Learned from participation in NATO missions and operations

Summary: Participation in operations abroad is an important instrument of the State's security policy as well as foreign policy, which can impact on the international security. In addition to the implementation of the political, national and strategic objectives, engagement of Polish Armed Forces (PAF) in operations also results in gathering new experiences, enabling the improvement of existing and acquisition of new

operational capabilities. This is particularly true of emergency response capabilities and conducting combat operations with unequal military strengths, which include factors such as: training, quality of human resources, weapons and military equipment. In light of the potential challenges associated with the continued growth of operational capabilities in terms of changes in the security environment, an analysis of the conclusions and experiences has been conducted. They will probably have the greatest impact on the development of the PAF as well as the whole NATO.

Keywords: Polish Armed Forces (PAF), NATO Mission and Operations, Lessons Learned from PAF, Poland in NATO, Polish Military Engagement.